

УДК 159.95:130.2:304.3

М. О. Колотило
кандидат філософських наук,
викладач кафедри філософії
Київського політехнічного інституту імені І. Сікорського
Національного технічного університету України

МЕНТАЛЬНІСТЬ І МЕНТАЛІТЕТ: ОНТОЛОГІЧНИЙ СТАТУС ТА АНТРОПОЛОГІЧНІ ВИМІРИ

Актуальність дослідження змісту ментальності й менталітету, а також механізму їх взаємодії зумовлена як науковими запитамми, так і потребами життєво-практичного змісту. Сутність першого виміру, лаконічно сформульована як вирішення питання про смислові межі понять, зумовлена тим, що фактично з часу їх систематичного вивчення наприкінці XIX століття і значною мірою донині в зарубіжній і вітчизняній історіографії зберігається традиція їх осмислення як синонімічних. На нашу думку, причинами ототожнення є відразу кілька факторів: наявність спільного етимологічного кореня "mens", що в перекладі з латини означає «мислення», «стиль думок», «розсудок», «розум», тобто низку подібних, але далеко нетотожних явищ і процесів, а також тлумачення ментальності як характеристики духовно-психічного життя етносів, народів і націй, тобто розгляд її виключно в іпостасі національної ментальності. З метою з'ясування виправданості цієї історичної традиції або ж виявлення необхідності проведення між поняттями демаркаційної лінії, спробуємо дослідити вже наявні способи їх тлумачення в оптиці філософії та інших гуманітарних наук, що дасть змогу з'ясувати основні концептуальні підходи до розуміння цих категорій і здійснити їх авторську інтерпретацію. У формулюванні іншого виміру актуальності виходимо з того, що об'єкти дослідження є атрибутами духовно-психічного життя особистості, націй, етносів, народів, а відтак вивчення ментальності й менталітету дасть їм можливість краще зрозуміти самих себе, порозумітися поміж собою та, що не менш важливо, трансформувати за об'єктивної потреби власні ментальні риси, долаючи в такий спосіб «перешкоди» на шляху власного еволюційного поступу.

Метою статті є з'ясування природи появи, змістового наповнення та механізму взаємозв'язку між феноменами ментальності й менталітету.

Наукові розвідки, присвячені ментальності й менталітету, мають тривалу історичну хронологію, свідченням якої є значна і знана плеяда авторитетних учених: серед зарубіжних варто назвати М. Бердяєва, П. Бурд'є, М. Блока, А. Гуревича, Ж. Дюбі, Е. Дюркгейма, Л. Леві-Брюля, Ж. Лефевра, О. Лосева, А. Токвіля, Л. Февра, З. Фрейда, Е. Фрома, О. Шпенглера, К. Юнга та ін.; серед вітчизняних – М. Грушевського, М. Драгоманова, Д. Донцова, С. Кримського, П. Куліша, О. Кульчицького, Ю. Липу, В. Липинського, Є. Маланюка, І. Нечуя-Левицького, М. Поповича, В. Храмову, Б. Цимбалістого, П. Юркевича, В. Янева та ін. У рамках дослідження здійснюється спроба концептуалізації онтологічної моделі взаємодії ментальності й менталітету шляхом з'ясування їх природи, змісту та механізму втілення в життєдіяльність людини.

Усвідомлення того, що народи відрізняються один від одного «власним неповторним духом», характерне вже для філософської думки Античності й Середньовіччя. Проте тогочасні дослідження мали радше описовий характер і практично-рекомендаційну спрямованість, що полягала в ґрунтовному аналізі традицій і звичаїв різних народів, їхньому ставленню до тих чи інших суспільних явищ і процесів.

Кардинальних трансформацій дослідження менталітету (ментальності) зазнали в епоху Нового часу, що зумовлено швидким розвитком історії, географії, антропології, мовознавства, призвело до комплексного вивчення накопиченого етнографічного матеріалу, появи перших теоретичних моделей, спрямованих на з'ясування механізмів і

закономірностей поведінки різних народів у межах цілісного історичного процесу. Окрім того, ця епоха позначена зростанням участі громадян у вирішенні історичної долі власних держав, що прискорило процес формування європейських націй, а відтак загостило питання щодо ментальних відмінностей поміж народами в предметному полі тогочасної соціально-політичної філософії.

В епоху Просвітництва відмінності між менталітетами різних народів досліджувалися переважно крізь призму географічного детермінізму, що загалом відповідало провідним тенденціям філософування в означений історичний час. Значний внесок у дослідження цього соціального феномена здійснив Й.-Г. Гердер, котрий обґрунтував детермінованість рис менталітету певної нації способом її життя, системою суспільного виховання, особливостями політичного ладу, а необхідною умовою розуміння його змісту називав вивчення історії народу, його культури [4, с. 274].

Подальший розвиток наукових досліджень менталітету пов'язується з ім'ям Г. Гегеля, котрий, використовуючи синонімічні за змістом поняття «дух народу» та «свідомість народу», звертав увагу на еволюційний об'єктивний процес «раціоналізації» менталітету нації в процесі культурно-історичної еволюції останньої [3, с. 81].

Дослідження менталітету (ментальності) наприкінці XIX – на початку XX століть відзначені значним внеском французької інтелектуальної думки: філософ Е. Дюркгейм пов'язував ментальність із дією «колективного несвідомого»; соціолог М. Мосс – з образом думок конкретних людей, представників певного етносу; етнопсихологи Ш. Блондель і Л. Леві-Брюль – зі свідомістю первісних людей.

У контексті дослідження менталітету (ментальності) цікавими є наукові погляди П. Бурд'є та О. Шпенглера, котрі для позначення цих понять застосовували термін "habitus", хоча й із деякими змістовими відмінностями. Французький дослідник під габітусом розумів систему набутих схильностей (диспозицій) індивіда, що, будучи інкорпорованими до свідомості, надалі продовжують структурувати його подальший соціальний досвід [2]. Натомість німецький філософ застосовував це поняття для характеристики великих організмів історії, їхнього стилю культури, який визначає умонастрої, думки, вчинки, поведінку конкретних носіїв цієї культури [14].

У XX столітті вивчення проблем національних характерів різних націй, їхніх ментальних структур і форм культурно-історичного втілення значною мірою заміщується комплексними дослідженнями національного менталітету (ментальності) як соціокультурного явища. Зокрема, фундаментального значення набувають дослідження представників французької школи «Анналів», котрі позначали її як «спосіб відчуття й мислення, метод соціальної диференціації культурної поведінки» (М. Блок), «емоції, поведінка людини в колективі» (Ж. ле Гоф), «сукупність напівсвідомих виявів людини» (Ж. Дюбі).

Наукові доробки представників школи «Анналів» концептуальні для дослідження ще й тим, що саме вони започаткували дві принципово різні методологічні платформи розуміння категорій ментальності (менталітету), філософський дослідницький інтерес до вивчення яких зберігався протягом усього XX століття. У наукових розвідках французьких учених феномен ментальності осмислювався або як біологічно укорінена константа людської поведінки, що принципово не підлягає усвідомленню (Ж. Лефевр), або як

історично детермінована структура, що відображає цілком усвідомлений характер поведінки, умонастрої, вчинки певної спільності людей (Л. Февр).

Отже, з «легкої» руки двох представників французької історичної школи сформовано два підходи до розуміння менталітету. Прибічники першого підходу (М. Блок, А. Дюпрон, М. Кром, Ж. Лефевр) обґрунтовували несвідомий характер людської ментальності, її неусвідомлюваність. Відтак природа менталітету пов'язана не стільки зі свідомістю людини, скільки з її підсвідомістю, а тому менталітет є механізмом сприйняття і тлумачення світу, а не його пізнання. Відповідно до другого підходу (М. Бердяєв, М. Драгоманов, О. Лосєв, В. Соловйов, А. Тойнбі), у менталітеті поєднані внутрішнє психологічне начало людини та усвідомлене суб'єктивне сприйняття людиною навколишнього світу й самої себе; злиті воедино свідоме індивідуально-психічне та суспільне життя.

Специфіка дослідження менталітету (ментальності) протягом ХХ століття визначила появу ще одного виміру їх осмислення, відповідно до якого виділяють етнопсихологічний та етнокультурний підходи. Прихильники першого підходу тлумачать менталітет як сукупність стійких психологічних рис представників певної етнічної групи, відтак ментальні риси кожної людини визначаються через якості, що характеризують її етнічну спільноту (культуру, традиції, звичаї). Натомість другий підхід, прихильниками котрого були П. Сорокін та Е. Фром, розглядає процес формування рис ментальності людини як пожиттєвий динамічний процес, оскільки вони набуваються в процесі різноманітних комунікацій із людьми, серед яких індивід виховується, отримує освіту тощо.

У сучасній науці категорії «менталітет» і «ментальність» мають міждисциплінарний статус, а відтак отримують власні інтерпретації в різних галузях соціогуманітарного знання: в *соціології* поняття «менталітет» застосовується для позначення особливостей соціопсихічного життя соціальних утворень, а «ментальність» – соціально-психологічних характеристик соціального суб'єкта, що виявляються в способі й характері мислення, світовідчутті та світосприйнятті [11, с. 172–173]; в *історії* менталітет традиційно визначається як психологічна й поведінкова ідентичність людей, які належать до однієї історичної цивілізації, а ментальність – як «спільне психологічне оснащення» представників певної культури, що дає змогу хаотичний потік різноманітних вражень інтегрувати в певне світобачення [6, с. 111].

В оптиці *етнопсихології* менталітет позначає особливості індивідуальної й суспільної свідомості людей, їхніх життєвих позицій і моделей поведінки, зумовлених соціальним середовищем і національними традиціями, тоді як ментальність є способом мислення, загальною духовною культурою, настроєністю людини або ж групи людей, що формує їхнє світобачення [10]. *Лінгвістична* традиція тлумачення цих понять проводить демаркаційну лінію поміж ними: ментальність є своєрідним способом сприйняття людиною навколишньої дійсності за допомогою мови, а менталітет – способом вираження притаманних національних особливостей шляхом їх фіксації в складі мови [8, с. 88].

У сучасній філософії категорії менталітету й ментальності змістовно увиразнюються, що дає змогу провести смислово демаркаційну лінію поміж ними. Зокрема, менталітет має таке визначення: сформована система елементів духовного життя і світосприймання, яка зумовлює відповідні стереотипи поведінки, діяльності, способи життя різноманітних соціальних спільнот, визначає їхню можливість сприймати чи діяти колективно [12, с. 443]. Ментальність застосовується для позначення глибинного рівня мислення представників націй, мисленнево-чуттєвого комплексу їхніх світоглядних цінностей, поглядів і переконань, котрі не обмежуються сферою усвідомленого, а проникають у підсвідоме [12, с. 441].

Відповідно до авторської позиції, менталітет є множиною когнітивних, емотивних і поведінкових стереотипів

етносу, народу, нації, а ментальність – мисленневим і чуттєво-емоційним інструментарієм осмислення індивідом, соціальною групою, нацією всієї повноти навколишньої дійсності. Іншими словами, ментальність є «серцевиною того, що називають «духовне обличчя» народу», «спосіб бачення світу, рівень суспільної свідомості, на якому думка не відділена від емоцій, від латентних звичок і прийомів свідомості» [5, с. 59]. Відтак ми повністю поділяємо думку вітчизняного філософа С. Кримського стосовно того, що під менталітетом нації варто розуміти «не стільки й не тільки особливості психологічних характеристик народу (феномен «національної душі»), скільки формоутворення національної свідомості, які відповідають певному способу життя та буттєвому досвіду» [9, с. 278].

Наведені визначення понять виявляють стійкість як одну з провідних ознак, що характеризує феномени ментальності й менталітету, виявляється в прагненні зберегти культуру нації, її традиції. Разом із тим ментальність за своїм змістом є більш гнучкою та сприйнятливою до змін, оскільки вона фіксує функціонально-динамічні аспекти людського досвіду, тоді як менталітет – його змістові сторони. Ментальність формує смисли тієї реальності, в якій індивіди здійснюють власну діяльність у різних вимірах власного життя: громадянському, сімейному, професійному тощо. Трансформації ментальних установок нації доцільно розпочинати саме зі змін ментальності людини в різних сферах її життєдіяльності, оскільки колективні (національні) цінності й переконання набувають загальнонаціонального статусу лише за умови прийняття їх критичною масою представників певної нації чи громадян певної держави.

Механізм взаємодії досліджуваних феноменів може бути презентований так: менталітет як характерна для певної нації система психологічних регулятивів життя й поведінки є втіленням національної ментальності; разом із тим менталітет «підтримує» існування ментальності, виступаючи найважливішим фактором скеровування ментальної активності в русло її самовідтворення. Соціальні феномени ментальності й менталітету знаходяться в тісному онтологічному зв'язку: описуючи менталітет (світогляд і поведінку) окремої людини як представника певної нації, можна зробити висновки щодо ментальності цієї нації й навпаки.

З метою підсилення аргументованості висловленої гіпотези спробуємо проілюструвати її на прикладі менталітету й ментальності українців. Як уже зазначалося, дослідженням рис наших ментальності й менталітету займалася значна кількість вітчизняних дослідників, проте в рамках розвідки звернемо увагу на доробки трьох представників української філософії думки, а саме: праці М. Костомарова «Две русские народности», В. Антоновича «Три національні типи народні» та Д. Чижевського «Український народний характер і світогляд».

Розпочнімо дослідження ментальності й менталітету з наукового доробку М. Костомарова, котрий чітко відокремлює зміст цих соціокультурних феноменів, зазначаючи таке: «Явления внешней жизни, составляющие сумму отличий одной народности от другой, суть только наружные признаки, посредине которых выражает себя то, что скрывается на дне души народной» [7]. Констатуючи залежність особливостей менталітету від рис ментальності, історик указує також на вплив історії та культури на їх зміст. Зокрема, присутність на етнічних українських землях із часів Київської Русі значної кількості іноземців, традиція приймати до лав козацтва представників різних націй і віросповідань сформували українців як націю вищою мірою толерантну, відкриту до сприйняття інших культур і їхніх святинь, проте готову виступити проти кожного, хто образить її національні святині.

Домінування в психічному складі українців особистою свободою та вільнодумством визначало й продовжує визначати утворення товариств на основі спільної згоди та можливості розпуску в разі незгоди. Разом із тим у соціально-по-

літичному житті ментальність українців, котра тяжіє до засвоєння «духу», а не «тіла», спричинила багато разів в історії неспроможність громадян до утвердження єдиного державного життя. Аспект домінування особистої свободи виявляється не лише на державно-політичній «ниві», а й на рівні сім'ї та родини: «В Южной Руси, чтоб сохранить любовь и согласие между близкими родственниками, надобно им разойтись и как можно менее иметь общего. Взаимный долг, основанный не на свободном соглашении, а на роковой необходимости, тягостен для южнорусса...» [7].

У дослідженнях українського менталітету, для позначення якого В. Антонович використовує словосполучення «етнографічна індивідуальність», «народний характер», «національність», автор виходить із його розуміння як «суми біологічних (раса, місцева природа) та культурно-історичних (особливості виховання, історія) прикмет, якими одна група людей відрізняється від цілого ряду інших» [1]. Аналізуючи риси ментальності трьох народів – українсько-руського, польського та великоруського (російського – *авт.*), історик виводить із них національний характер (менталітет). Наприклад, характерна для українців уповільненість реакцій на образи, чутливість до неприємних вражень виражаються в сумирності їхнього характеру, гуморі (як засоби зменшення неприємного враження від образи), а також у нещирості.

Ліризм української «народної душі», що описується як м'якість і тонкість емоційного начала, виявляє закритий і меланхолійний характер, а відтак українці виявляють люб'язність до дуже обмеженого кола осіб, насамперед до власної родини. Ця ж риса ментальності визначає те, що українці «трудно братаються й ніколи дружба їх не заходить до зайвої інтимності» [1], проте й ворогування серед них ніколи не буває лютим, хоча й триває довгий час.

Досліджуючи історичну компоненту у формуванні менталітету нашого народу – віче, козацьку раду, рибальство, чумацтво, історик звертає увагу на вагомість індивідуальної свободи для кожного русина (українця – *авт.*), що виявляє себе в рівноправності його членів, пошані до заслуг певної людини, котра не позначиться на «більшому пайку із заробітку». Завершуючи дослідження праці історика, звернемо увагу ще на один вимір взаємозв'язку між рисами ментальності українців і їхнім менталітетом: розумова «осібність» русина виявляється у великій обережності до всіляких теорій, відсутності схильності вірити їм без досвідної перевірки, аналізі та скепсисі в повсякденному житті.

Вітчизняний філософ Д. Чижевський для комплексного аналізу менталітету застосовує категорії «народний характер» і «народний світогляд», а для позначення ментальності – категорію «психічний уклад». Дослідник стверджує, що народний світогляд є поєднанням певних надісторичних та історичних елементів, до того ж останні в контексті зміни менталітету є більш динамічними, тоді як перші (психічний уклад нації – Д. Чижевський) доволі складно підлягають трансформаціям [13, с. 16].

Доволі показовими для українців, на нашу думку, є такі риси ментальності, як індивідуалізм і «стремління» до свободи, котрі формують як позитивні, так і негативні особливості менталітету. Погоджуємося з філософом, що ці риси спричиняють самоізоляцію в поведінці українців, призводять до конфліктної поведінки з усіма, виявляють невміння ефективної роботи в команді. Стосовно останнього наслідку згадаємо, що наші національні та світові перемоги в науці, спорті досягаються переважно як результат одиночної роботи; скільки історичних шансів здобути державну незалежність втрачено через невміння патріотичних політичних сил об'єднатися навколо єдиної ідеї, відклавши вбік індивідуалізм і недочасні амбіції. З попередніми рисами ментальності філософ пов'язує психічні неспокій і рухливість, що, з одого боку, формують наш бунтарський дух, мужність і готовність до боротьби, а з іншого – виявляють себе в «шатості» як феномені взаємної боротьби всередині нації [13, с. 17].

На особливу увагу в контексті теми наукової розвідки також заслуговує дослідження філософом того, як природа й

історія впливають на національну ментальність, а та, у свою чергу, – на менталітет. Зокрема, широкі простори української природи – степ – визначають величність нашої душі, котра виражається в гостинності українців, їхньому героїзмі, а поряд із тим у їхній уже згаданій войовничості, адже степ завжди був місцем, звідки до нас приходили кочівники-завойовники. В історичному аспекті показовою є доба українського бароко, котра по собі в ментальності залишила певну «декоративність», акцент на тому, щоб «здаватися, а не бути», а ті, у свою чергу, в менталітеті виявляються в шанобливості українців, імпазантній поведінці, прагненні не бути гіршими, аніж сусіди, бажанні робити широкі жести.

Отже, в результаті здійсненої наукової розвідки можна дійти таких висновків: менталітет є множиною когнітивних, емотивних і поведінкових стереотипів етносу, народу, нації, а ментальність – мисленнєвим, чуттєво-емоційним інструментарієм осмислення індивідом, соціальною групою, нацією всієї повноти навколишньої дійсності; ментальність за своїм змістом є більш гнучкою та сприйнятливою до трансформації, оскільки фіксує функціонально-динамічні аспекти людського досвіду, тоді як менталітет позначає змістові сторони такого досвіду; зміст цих соціокультурних феноменів формують природа, історія й соціокультурне середовище, в межах яких зростає та проживає тривалий час людина; механізм їх взаємодії полягає в тому, що менталітет як характерна для певної нації система психологічних регуляторів життя й поведінки є втіленням національної ментальності; разом із тим менталітет «підтримує» існування ментальності, виступаючи важливішим фактором скеровування ментальної активності в русло її самовідтворення. Подальшими перспективними напрямками дослідження є взаємозв'язки між рисами національної ментальності й перспективами розвитку громадянського суспільства на теренах України.

Література

1. Антонович В. Три національні типи народні / В. Антонович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/anton/ant03.htm>.
2. Бурдьє П. Структура. Габитус. Практика / П. Бурдьє // Журнал социологии и социальной антропологии. – Одесса, 1998. – Т. 1. – Вып. 2. – С. 44–59.
3. Гегель Г. Философия духа / Г. Гегель // Соч. : в 3 т. – М. : Политиздат, 1956. – Т. 3. – 1956. – 372 с.
4. Гердер И.Г. Идеи к философии истории человечества / И.Г. Гердер. – М. : Наука, 1977. – 703 с.
5. Гуревич А. Исторический синтез и Школа «Анналов» / А. Гуревич. – М. : РОССПЭН, 1993. – 243 с.
6. Історія України : [словник-довідник] / [М. Яцюк, Л. Жванко, О. Рябенко та ін.] ; за ред. М. Яцюка. – Х. : ХНАМГ, 2010. – 247 с.
7. Костомаров Н. Две русские народности / Н. Костомаров [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/kostomar/kos38.htm>.
8. Пасечник С. До питання про розрізнення понять «менталітет» і «ментальність» у лінгвістиці та суміжних дисциплінах / С. Пасечник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/philology/2007/70-57-16.pdf>.
9. Проблеми теорії ментальності : [кол. моногр.] / відп. ред. М. Попович. – К. : Наукова думка, 2006. – 405 с.
10. Психологічний словник / під ред. Н. Побірченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://elibrary.kubg.edu.ua/5980/3/O_Serhieienkova_IL.pdf.
11. Соціологія : [словник термінів і понять] / за заг. ред. Є. Біленського. – К. : Кондор, 2006. – 372 с.
12. Філософський словник соціальних термінів / під ред. В. Андрущенка. – Х. : Р.И.Ф., 2005. – 672 с.
13. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні [передрук з другого видання: «Дмитро Чижевський – Нариси з історії філософії на Україні», рік 1983, Мюнхен] / Д. Чижевський. – Нью Йорк, 1991. – 175 с.
14. Шпенглер О. Закат Европы: Очерки морфологии мировой истории / О. Шпенглер. – М. : Мысль, 1993. – Т. 1. – 1993. – 668 с.

Анотація

Колотило М. О. Ментальність і менталітет: онтологічний статус та антропологічні виміри. – Стаття.

У статті здійснено дослідження змісту й механізму взаємодії ментальності й менталітету як феноменів духовно-психічного життя етносів, народів і націй. Актуальність розвідки зумовлена тим, що фактично з кінця XIX століття й донині в науковому дискурсі зберігається традиція їх осмислення як синонімічних, виправданність існування якої на сучасному етапі набуває все більшої контраверсійності. Здійснена теоретична розвідка сприяла формулюванню таких висновків: менталітет є множиною когнітивних, емотивних і поведінкових стереотипів етносу, народу, нації, а ментальність – мисленнєвим, чуттєво-емоційним інструментарієм осмислення індивідом, соціальною групою, нацією навколишньої дійсності; ментальність є більш сприйнятливою до змін, оскільки фіксує функціонально-динамічні аспекти людського досвіду, тоді як менталітет – змістові; менталітет є формою втілення національної ментальності в практики людського життя, а також провідним фактором «скеровування» ментальної активності в русло самовідтворення.

Ключові слова: ментальність, менталітет, онтологічний статус, риси української ментальності, риси українського менталітету.

Аннотация

Колотыло М. О. Ментальность и менталитет: онтологический статус и антропологические измерения. – Статья.

В статье осуществлено исследование содержания и механизма взаимодействия ментальности и менталитета как феноменов духовно-психической жизни этносов, народов и наций. Актуальность работы обусловлена тем, что фактически с конца XIX века и по сей день в научном дискурсе сохраняется традиция их осмысления как синонимических, оправданность которой на современном этапе приобретает все большую контраверсионность. Проведенное теоретическое исследование способствовало получению следующих выводов: менталитет является множеством когнитивных, эмотивных и поведенческих стереотипов этноса, народа, нации, а

ментальность – мыслительным, чувственно-эмоциональным инструментарием осмысления ими всей окружающей действительности; ментальность является более восприимчивой к социокультурным изменениям, поскольку она фиксирует функционально-динамические аспекты человеческого опыта, тогда как менталитет – содержательные; менталитет является формой воплощения национальной ментальности в практики человеческой жизни, а также ведущим фактором направленности ментальной активности в русло самовоспроизведения.

Ключевые слова: ментальность, менталитет, онтологический статус, черты украинской ментальности, черты украинского менталитета.

Summary

Kolotylo M. O. Mentality and mental thinking as a sociocultural phenomenon: the ontological status and anthropological dimensions. – Article.

The article provides a study of content and interaction mechanism between mentality and mental thinking as the phenomena of spiritual and mental life of ethnic groups, peoples and nations. Relevance of the work due to the fact that from the end of the XIX century till the present day in the scientific discourse there is a tradition of their interpretation as synonymous, which at the present stage is becoming increasingly controversial. The theoretical study contributed to obtaining the following conclusions: mentality is the set of cognitive, emotive and behavioral stereotypes of the ethnic group, people, nation, and mental thinking – mental, sensory-emotional tools for understanding the full reality by individual, social group, nations; mental thinking is more susceptible to socio-cultural changes, as it captures the functional and dynamic aspects of the human experience, while mentality of content; mentality is a form of embodiment of national mental thinking in the practice of human life, and also acts as a leading factor of the guidance of mental activity into the mainstream of its ownself.

Key words: mental thinking, mentality, ontological status, features of Ukrainian mental thinking, features of Ukrainian mentality.